

“Modern Ortadoğu Tarihi” İsimli Kitap İncelemesi

Gürdal ÇETİNKAYA

Ankara Üniversitesi, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara, Türkiye

Takvim-i Vekayi

ISSN: 2148-0087

Basım Tarihi: 30 Haziran 2019 / 26 Şevval 1440

Gönderi Tarihi: 29.04.2019, Kabul Tarihi: 24.06.2019

Cilt: 7 No: 1 Sayfa: 83-87 (2019)

SLOI: <http://www.sloi.org/sloi-name-of-this-article>

Sorumlu Yazar; E-mail: gurdal_45@hotmail.com

KİTAP İNCELEMESİ

ÖZET Ortadoğu Coğrafyası konumu itibariyle geçmişten günümüze birçok önemli olayın meydana geldiği stratejik öneme sahip bir yerdedir. Yazarın da eserinde belirttiği üzere Ortadoğu: ‘Batıda Mısır’dan doğuda İran’a, kuzeyde Türkiye’den güneyde Arap Yarımadası’na kadar olan bölgeyi anlatmak amacıyla kullanılmıştır.’ Görüldüğü üzere Ortadoğu sadece kendi içerisinde gelişmelerin meydana geldiği bir yer değildir. Ortadoğu’da yaşanan tüm gelişmeler ve olaylar doğrudan veya dolaylı olarak ta çevre coğrafyalarda yer alan devletleri de etkilemektedir. Kaleme alınan bu eser de 18. Yüzyıldan 21. Yüzyıla kadar Ortadoğu’da meydana gelen olayları siyasi, sosyal, kültürel, ekonomik ve askeri boyutlarıyla ele alan çok yönlü ve çok kapsamlı bir çalışma olarak karşımıza çıkmaktadır.

Anahtar kelimeler: Modern Ortadoğu Tarihi, Kitap İncelemesi, Mehmet Harmancı.

Modern Ortadoğu tarihine ışık tutan bu eser Agora Kitaplığı Yayınlarından çıkmıştır. Eser çeviri bir yapıt niteliğindedir. Eserin ilk sayfasında yazarın ve Türkçeye çevirisini gerçekleştiren Mehmet Harmancı'nın biyografileri yer almaktadır. Bu eser Mehmet Harmancı'nın Türkçeye çevirmiş olduğu 432. eser olması bakımından da büyük önem taşımaktadır. Eserin özgün adı "A History of the Modern Middle East" adını taşımaktadır. Eser sözlük ve bibliyografya bölümü de dahil olmak üzere 604 sayfadan oluşmaktadır.

Eser toplam olarak 5 kısımdan meydana gelmektedir. Her kısım ise kendi içerisinde alt başlıklar halinde bölümlere ayrılmıştır. Eserin birinci kısmını "İslami Uygarlığın 18.yüzyıla Kadarki Gelişmesi" adlı ana başlık oluşturmaktadır. Birinci kısmın alt başlıklarına baktığımızda ise "İslamiyet'in Yükselişi ve Yayılması", "15. Yüzyıla Kadar İslam Uygarlığının Gelişmesi" ve "Osmanlı ve Safevi İmparatorlukları: Yeni Bir Emperyal Sentez" isimli alt başlıklardan oluştuklarını görmekteyiz.

Eser'in ikinci kısmını ise "Dönüşüm Çağının İlk Evreleri" isimli ana başlık oluşturmaktadır. Bu kısımdaki alt başlıklar ise "Yeni Bir Senteze Doğru: Reformların Seyri, 1789-1849", "Tanzimat Döneminde Osmanlı ve Mısır", "19. Yüzyıl Sonlarında Mısır ve İran", "İslam Toplumunun Cevabı", "Jön Türkler ve İranlı Meşrutiyetçiler Dönemi" ve "1. Dünya Savaşı ve Osmanlı Düzeninin Sonu" isimli 6 alt başlıktan oluşmaktadır.

Üçüncü kısım ise "Bağımsızlık Mücadelesi: İki Büyük Dünya Savaşı Arası Dönem" ana başlığını taşımaktadır. Bu kısımda kendi içerisinde 4 alt başlıktan meydana gelmektedir. Bunlardan ilki "Türkiye ve İran'da Otoriter Reform", ikincisi "Arap Bağımsızlık Mücadelesi: İki Dünya Savaşı Arası Dönemden 1945'e Kadar Mısır, Irak ve Ürdün", üçüncüsü "Arap Bağımsızlık Mücadelesi: İki Dünya Savaşı Arası Dönemden 1945'e Kadar Suriye, Lübnan ve Suudi Arabistan", dördüncüsü ise "Filistin Mandası ve İsrail Devletinin Doğuşu" isimli alt başlıklardan meydana gelmiştir.

Dördüncü kısım "2. Dünya Savaşı'nın Sonundan 1970'lere Kadar Bağımsız Ortadoğu" isimli ana başlıktan oluşmaktadır. Alt başlıkları ise; "Demokrasi ve

Otoriteryanizm: Türkiye ve İran”, “Nasır Çağında Ortadoğu: Mısır Üssü”, “Nasır Çağında Ortadoğu: Arap Politikasının Radikalleşmesi”, “1948’den 1970’lere Kadar İsrail ve Filistinliler” oluşturmaktadır.

Eserin beşinci ve son kısmı ise eserde en çok yer verilen bölüm olmuştur. Yazar’ın 1970’lerden başlatarak 1990’lara kadar getirdiği bu bölüm 20 yıllık süreci çok iyi bir şekilde analiz etmemiz açısından büyük önem taşımaktadır. Bu bölüme baktığımızda ise ana başlık olarak “Altüst Oluş ve Yenilenme Dönemi: 1970’lerden 1990’lara Ortadoğu’nun verildiğini görmekteyiz. Diğer alt başlıklar ise sırasıyla; “Savaş ve Barışın Değişik Modelleri: 1970’ler ve 1980’lerde Mısır ve Lübnan”, “Suriye ve Irak’ta Otoriter Yönetimin Pekişmesi: Hafız Esad ve Saddam Hüseyin Rejimleri”, “İran Devrimi ve İslam’ın Yeniden Yükselişi”, “Petrol Çağında Arap Yarımadası”, “Mevcut Düzene Meydan Okumalar: Filistin Ayaklanması ve Körfez Savaşı”, “Hem Çok Yakın Hem Çok Uzak Bir Bakış: Körfez Savaşı’ndan Sonra İsrail- Filistin İlişkileri”, “Körfez Savaşı’ndan Sonra Merkezi Ortadoğu’da Süreklilik ve Değişim Modelleri” olarak okuyuculara sunulmuştur.

Son olarak ise eserin son kısmında yer alan “Sözlük” bölümü eser içerisinde yer alan kavramlar ve yer isimlerinin öğrenilmesi açısından önem taşımaktadır. Ayrıca “Bibliyografya” bölümünde ise eserin içeriğini oluşturan bölümler yazılırken yararlanılan kaynakların belirtilmesi de eserin araştırma yapacaklara sağladığı önemli faydalardan birisidir.

Eserin geneline baktığımızda ise eser uzun yıllar süre gelen ve oldukça çalkantılı olayların yaşandığı bir coğrafya olan Ortadoğu hakkında önemli bilgiler içermektedir. Okuyucuya oldukça doyurucu bilgiler veren bu eser bu dönem üzerine araştırma yapan veya bu dönemi merak eden okuyucular ve araştırmacılar tarafından önemli bir başyapıt niteliği taşımaktadır. Fakat eserde görsel unsur açısından çok fazla resim veya fotoğrafa yer verilmemesi de eser hakkında yapılabilecek bir eleştiri niteliği taşımaktadır.

Eser alanında yazılan diğer eserlere göre Ortadoğu tarihini bir bütün halinde okuyucuya sunarak okuyucunun Ortadoğu hakkında karşılaştırmalı olarak bilgi

¶ Takvim-i Vekayi

sahibi olmasına fırsat vermiştir. Özellikle 18. Yüzyılda Ortadoğu'da meydana gelen gelişmelerden başlayarak ele alınan eser Ortadoğu'nun günümüzde de yaşanan güncel sorunlarına da ışık tutmaktadır.

Kaynaklar

Cleveland, W. L. and Bunt, M. (1993). A History of the Modern Middle East. Harmancı, M. (Turkish Translate Author) (2008), Modern Ortadoğu Tarihi. İstanbul: Agora Kitaplığı Yayınları.